

ÜLKEMİZDE REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA ÇALIŞMALARINDA GELİŞMELER VE SORUNLARI*

H. TAN

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Ülkemizde rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının son yıllarda önemli gelişmeler kaydetmekte olduğu memnuniyetle görülmektedir. Millî Eğitim sistemimizde, öğrencilerin, kişisel kabiliyet, alâka ve ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesi görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu görüş, okullarımızda öğrencilerin etrafıca incelenip, kişisel niteliklerine en uygun düşecek eğitim ve meslek alanlarına yöneltme gereğine yol açmaktadır ki rehberlik ve psikolojik danışma, böyle bir eğitime has gayretlerin ayrılmaz bir parçası olmaktadır. Nitekim, Millî Eğitim Bakanlığında resmen hâkim olmaya başlayan bu görüş sonucu, Bakanlık 1970-71 ders yılından itibaren bazı okulları, rehberlik programlarını resmen uygulayacak okullar olarak seçmiş ve onlara bu alanda personel atamış bulunmaktadır.

Bu yazı, ülkemizde rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarındaki gelişmelerin mahiyeti ve seyrini ve ortaya çıkan sorunlarını ele almaktadır. Konu üç yönde yoğunlaştırılarak incelenmektedir : 1) Rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin ülkemizde kısa bir gelişme tarihçesi, 2) bugünkü uygulama ve çabalar, ve 3) ortaya çıkan sorunlar ve ilgili tavsiyeler.

---

* Bu yazı, Yüksek Öğrenimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfının, 9-12 Ocak 1973 tarihleri arasında İstanbul'da toplanan seminerinde verilen tebliğe dayanmaktadır.

HAZIRLIK YILLARI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA KAVRAMLARININ EĞİTİM SİSTEMİMİZDE BELİRME VE GELİŞMESİ :

Bugün anladığımız anlamda rehberlik kavramı, eğitimimize 1950 yılları başlarında girmeye başlamıştır. 1947'lerde Marshall yardımı çerçevesinde başlayan Türk-Amerikan dostluk ilişkileri, 1950 yılından sonra eğitim alanında da değişme ve gelişme arzularımızı kamçulamıştır. Organize rehberlik faaliyetleri kavramının eğitimimize girmesinde bu ilişkilerin rolü büyük olmuştur. Filhalka 1950'den önceki yıllarda da öğrencinin kişisel gelişmesi için bazı fikirler ve çabalar eğitim literatüründe ve okullarımızda görülmektedir. Örneğin, 1939 baskılı bir ilkökul müfredat programında, öğretmenin öğrencilere «Kılavuzluk» etmesi işaret edilerek rehberlikten müphem bir şekilde bahsedilmiştir. Öğrencinin kişisel gelişmesini daha etkili bir şekilde sağlamak için okul ve ailenin işbirliği lüzumu kesinlik kazanmış ve Bakanlıkça 1946 yılında okul-aile birlikleri yönetmeliği çıkarmıştır. Bu çabalar, öğrenciyi bir birey olarak daha iyi yetiştirme gayretlerini hedef alan çabalardır. Bu konuda Muhittin Akdik'in hayli gayretleri olmuştur. İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde bazı test çalışma ve yayınlarını da bu arada zikretmek lâzımdır.

Fakat rehberlik konusunda asıl bilinçli çaba ve yayınların 1950 den sonra başladığını görmekteyiz. 1951-56 yılları, eğitim sistemimizde rehberlik çabaları bakımından çok hareketli bir dönem olmuştur. Türk Amerikan işbirliği çerçevesi içinde gelen Amerikalı eğitimci ve psikologlar, Türk eğitimi üzerinde yaptıkları inceleme ve eleştirmelerde Rehberlik konusuna eğilmişler ve Millî Eğitim Bakanlığındaki sorumlu ve yetkililerin bu yönde anlayış ve desteklerini sağlamışlardır.

1951-52 ders yılında Türkiye'ye getirilmiş olan Profesör Ruffi (Missouri Üniversitesi), Türk orta öğretiminin inceliyen raporunda, eğitim sisteminin eksik yönleri arasında, «belli bir eğitim felsefesi ve amaçlarının saptanması; bu felsefe ve amaçlara göre, ülkenin

bölgesel ve mahallî özellik ve ihtiyaçlarını dikkate alarak hazırlanacak müfredat programından» bahsederken «öğrencilerdeki bireysel farklılıklara önem verilmesi» üzerinde durmaktadır. Raporun kol faaliyetlerinden ve seçmeli dersler konusundan bahseden kısmında, rehberlik konusuna ayrı bir bahis ayırmaktadır (Rufi, 1953, sf. 14-15).

Rufi, bazı öğretmen ve yönetici gruplarına rehberlik konusunda konferanslar vermiş, çeşitli yerlerde konuşmalar yapmıştır.

Rufi'yi, 1952-53 ders yılında Tompkins, Mills ve Lester Bills takip ediyorlar. Tompkins, esas itibarıyla Türk eğitiminin örgüt ve yönetimini eleştirmekle beraber, özellikle, eğitim programımızın ferdî farklılıklara yeteri kadar önem vermediğine, ve çok ağır ve yüklü olduğuna dikkati çekmiş, öğrencilerin ihtiyaçlarına dayanan daha fonksiyonel bir programa ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Bu arada, özellikle öğrenci rehberlik hizmetleri kurulmasını, eğitim programlarının islahını, teftiş işlerinin bu anlayış ve fonksiyonlara uygun olarak islahını, öğretmenlerin modern eğitim ihtiyaçlarına göre yetiştirilmeleri gereğini ve iyi bir değerlendirme programı geliştirilmesini tavsiye etmiştir (Tompkins, 1953). Tompkins'i takip eden yıl, 3 yerde deneme mahiyetinde, çok gayeli okul kurulmuştur. Bu girişimler, rehberlik hizmetlerini eğitime davet eden hizmetler olmuştur.

Mills ve Bills adlarındaki iki yabancı müşavir de çalışmalarını, eğitim sistemimizde rehberliğin lüzumu ve kurulması konusuna hasretmişlerdir.

Lester Bills, bu konuda bir rapor yazmış ve rehberlik çalışmalarını başlatmak üzere 6 ili pilot bölge olarak seçmiştir. Bu illerde rehberlik kurulları teşkil ettirerek enerjik çalışmalara girişmiştir.

Bu iller, Bills'in danışmanlığında rehberlik faaliyetleri için raporlar hazırlamışlar, seminerler ve konferanslar tertiplemişlerdir. Bills, belli okulların öğretmen ve yöneticileri için 1953 yazında üç haftalık bir kurs tertiplemiştir.

Eğitimde öğrencilerdeki bireysel farklılıkları, onların bireysel ihtiyaç, alâka ve yeteneklerini bilimsel yöntemlerle tesbit etmek işi, eğitimimizde bilimselleşme, ferdileşme ve hayatileşme araştırmalarında bir zorunluk olarak ortaya çıkmıştır. Boston Üniversitesinin

den Profesör Kvaraceus, eğitimde bilimsel çalışmalar ve rehberlik faaliyetlerinde lüzumlu araçlar ve testleri geliştirmek için Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir test bürosu kurulmasını lüzumlu görmüş ve önermiştir. Öğrencilerinden Dr. Prescott'u bu büroyu kurmak için tavsiye etmiştir. Böylece Mart 1953'te Talim ve Terbiye Dairesine bağlı olarak Test ve Araştırma Bürosu kurulmuştur.

Yerli ve yabancı uzmanların iştirakiyle 1953 yazında İstanbul'da yapılan rehberlik semineri, eğitim çevrelerinde, konuya karşı ilgi ve motivasyon yaratmıştır. Bu seminerde eğitilen öğretmen ve yöneticiler, kendi okullarında bazı rehberlik çalışmalarına girişmek için teşebbüslerde bulunmuşlar; bir anlamda Bakanlığın rehberlik faaliyetleri için zorlamışlar, fakat sonunda hayal kırıklığına uğramaktan kendilerini kurtaramamışlardır.

Rehberlik konusundaki yaz kursları 1953'ten sonraki iki yaz daha devam etmiştir. 1954 yazında, Müşavir Otto Mathiasen'in başkanlığında, «Eğitim Sistemimizde Rehberliği Engelliyen Faktörler» temalı Kandilli Semineri yapılmıştır. Bu seminere, özellikle Bakanlık temsilcileri, Teftiş kurulu temsilcileri bazı önemli illerin Millî Eğitim Müdürleri ve okul idarecileri ve bazı öğretmenler katılmıştır. Seminer, 1) Eleman Yetiştirme, 2) Rehberlik teşkilâtı, 3) Kanun, Yönetmelik ve Programlar yönünden rehberliği güçleştiren sebepler, ve 4) Okul-aile-çevre münasebetleri olmak üzere dört komisyon halinde çalışarak konuyu incelemiştir. Bu Kandilli raporlarında bugünkü rehberlik ve danışma çalışmalarına ışık tutacak çok önemli gözlem ve öneriler mevcuttur. Bakanlığın bu raporları yayınlamış olması arzu edilirdi.

1950-56 yıllarını kapsıyan döneme önem kazandıran diğer hususlar da şunlardır : Rehberlik ve danışma konusunda Amerikada ihtisas yapmış yerli elemanlar 1953 yılı sonlarından itibaren Türkiye'ye dönmeye başlamıştır. 1953-54 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim şubeleri ders programlarında Rehberlik konusu, Türk Yüksek öğrenim kurumları arasında ilk defa olmak üzere, yer almıştır. Gene bu yıl, büyük öğretmen ve eğitimci kitlesinin ilgisini çeken bir kaç kitap, broşür ve makale yayınlanmaya başlanmıştır. Örnek olarak, Fatma Şerbetçi'nin *Okullarda Eğitsel Rehberlik* (1954), H. Tan'ın *Okullarda Rehberlik*

(1954), ve Mathiasen'in *Rehberliğin Manası* (1955); ve *Rehberlik Programında Gözetilecek Hususlar* (1955) adlı kitapları zikredilebilir. Bu yayınlar rehberlik kavramının yayılması ve açıklık kazanmasında yararlı olmuşlardır. 1954 yılında, Bakanlık bünyesinde bir Rehberlik Bürosu kurulması için tarafımızdan Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığına bir proje sunulmuştur. Bu projede, doğrudan Müsteşarlığa bağlı bir «Eğitimle İlgili Araştırmalar Müdürlüğü» önerilmekte idi. Bu Araştırmalar Müdürlüğü, Müsteşara karşı sorumlu bir koordinatörün başkanlığında Test Geliştirme; Program Geliştirme; Özel Eğitim Hizmetleri; Rehberlik Hizmetleri; Psikolojik Hizmetler; Araştırma, Yayın ve Halkla İlişkiler bölümlerinden oluşmakta idi. Bu Koordinatörlük rolü içinde Rehberlik Bürosu, Personel Yetiştirme, Araştırma ve Bilgi Toplama, Okullarda Konsültasyon, ve Yayın bölümlerinden meydana gelmekte idi.

Keza, gene bu dönemde, Ankara'da Kız Lisesi'nde, İstanbul'da Atatürk Kız Lisesi'nde okul içinde başarılı ve ümit verici bazı rehberlik çalışmalarına girilmiştir. 1954 yılında Ankara Deneme Lisesi, rehberliği esas alan bir eğitim anlayış ve programı ile çalışmalara başlamıştır. Gene bu yılda Ankara ve İstanbul'dan başlamak üzere 6 ilde Rehberlik ve Araştırma merkezleri kurulmuştur.

Bütün bu istekli ve şevkli çalışmalar, 1953 yılında müsteşarlık makamında bulunan muktedir ve anlayışlı bir yöneticinin, Sn. Reşat Tardu'nun, eğitim sisteminde rehberliğin yeri ve gücüne olan inancından hız almıştır. Bu noktayı özellikle belirtmek isterim.

Bu heyecan verici hazırlıklar ve başlangıçlar; yetişmiş eleman ve lider eksikliği, Bakanlıkta destekleyici yönetim, örgüt ve yardım yokluğu, ve daha önemlisi, Bakanlık seviyesinde rehberlik ve danışma konusuna karşı bilgi ve inanç eksikliği sebebiyle, fazla bir yere gidememiştir, ama bu çabalar, rehberlik ve danışma kavramının, yüzeyde de olsa, büyük öğretmen kitlelerine yayılmasına hizmet etmiştir.

1956'dan sonra rehberlik ve danışma konusuna karşı eski şevk ve heyecan kalmamakla beraber bazı okullarda, müdürlerin ya da bazı öğretmenlerin kişisel inanç, gayret ve liderlikleriyle rehberlik çalışmaları yapılmaya devam edilmiştir. Okullarda öğrencilere rehberlik yapılması lüzumu, 5 yıllık ulusal kalkınma plânlarında da ifa-

desini bulmuştur. Fakat, plânlarda rehberliğin lüzumu, öğrencinin kişisel mutluluğu yönünden olmaktan ziyade ekonomik bir varlık olarak gelişmesi yönünden rehberlik yapılmasına önem verilmiştir. Yani rehberlik bir insangücü plânlaması aracı olarak düşünülmüştür. Şurasını da belirtmek lâzımdır ki kalkınma plânlarında rehberlik konusunun yer alması, okullarımızda rehberlik hareketlerine ne teorik ne de pratik bakımdan fazla etkili olmamıştır. Konuya herhangi bir hareket getirmemiştir denebilir.

1950'lerdeki yaygın ve yoğun çalışmalar, daha sonraki yıllarda Rehberlik işinin okul yönetmeliklerine daha açık bir şekilde girmesini etkilemiştir.

1961'de 7. Millî Eğitim Şurası için hazırlanmış olan Orta Öğretim Komitesi raporunda, Rehberliğe ayrı bir bölüm ayrılmış ve «grup öğretmenliği» müessesesi tavsiye edilmiştir. Öğrencinin kişi olarak gelişmesine yardım edeceğine inanılan grup faaliyetleri için haftalık ders programında müstakil saat konması önerilmiştir. Grup öğretmenin fonksiyonu ve yapılacak işlerin çeşitleri belirtilmiştir (MEB, 7. Millî Eğitim Şurası dokümanları, 1961, s. 89-91).

Bundan sonraki yıllarda, ilk, orta, lise ve çeşitli meslek okullarının yönetmeliklerinde de öğrencilere rehberlik yapılması ile ilgili bir çok fikir ve maddeler yer almıştır. 1965'te yayınlanan Okul-Aile Birliği yönetmeliğinde de çocuğun kişisel olgunlaşması ve gelişmesi hususunda rehberlik kapsamına giren çalışmalar yer almıştır (Bak: MEB, 1965).

1968'de Rehberlik ve Araştırma Merkezleri yönetmeliği, merkezlerin çalışmalarına açıklık getirecek bir şekilde yürürlüğe girmiştir (Bak. MEB, Tebliğler Dergisi, 1968).

BUGÜNKÜ DURUM

8. Millî Eğitim Şurası, okullarımızda rehberlik ve danışma çalışmalarını bakımından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Orta Öğretimimizin yeniden düzenlenmesini hedef alan 8. M. Eğ. Şurasında çok önemli kararlar alınmıştır (MEB, 8. M. Eğitim Şurası dokümanı, 1970) :

1) Orta okul, zorunlu öğretimin devamıdır ve orta öğretimin ilk kademesi olarak, müşahade ve yöneltme kurumu niteliğinde tek tip bir orta okuldur.

2) Orta öğretimin ikinci kısmı, yani liseler, öğrencileri yüksek öğretime hazırlama; hem mesleğe hem yüksek öğretime hazırlama; veya hayata ve mesleğe hazırlama olarak üç temel görevle yükümlendirilmiştir.

3) Bu maksatla orta öğretimin ikinci devresi, fen, sosyal bilimler, tabii bilimler, ve dil ve edebiyatla ilgili çeşitli programları bünyesinde toplıyan bir eğitim sistemi olmaktadır.

4) 9. sınıflar, çocuğun orta okul yıllarında beslenip gelişmiş olan eğitimlerine belirginlik kazandıracak bir yöneltme sınıfı olmaktadır.

5) Çocuğun kendi ihtiyaç, alâka ve kabiliyetlerine daha uygun bir öğrenim koluna ayrılabilmesini sağlamak için temel dersler yanında seçmeli derslere yer verilmektedir.

6) Sınıf geçme yerine ders geçme sistemi getirilmektedir.

7) 9. sınıf bir yöneltme sınıfı olarak kabul edilmiştir. 9. sınıf sonunda, öğrencinin bu yıla kadar olan başarı, kabiliyet, alâka ve ihtiyaçları üzerinde elde edilmiş olan gözlem ve bilgilere dayanılarak, ilgili danışman ve öğretmenler kurulunca öğrenci ve velisine, çocuğun öğrenim yönü hakkında tavsiyede bulunulacaktır.

8) Çeşitli programlar arasında yatay ve dikey geçişler mümkün olacaktır.

Yukarıda işaret edilen bütün bu kararlar, öğrencinin fert olarak gelişmesinin yakından incelenmesini ve izlemesini, dolayısıyla çocuğa kişisel yardımlarda bulunulmasını, yani rehberlik ve danışmayı, eğitim faaliyetlerinin temel unsuru haline getirmektedir. Diğer bir ifadeyle, gencin öğretimi, onun kişisel başarı, alâka, kabiliyet ve ihtiyaçlarına dayanacaktır. Bu amaca ulaşabilmek ise, onu yakından ve objektif olarak tanımayı, onun alacağı kararlar, yapacağı tercih ve plânlarda profesyonel yardımı gerekli kılmaktadır.

M. E. Bakanlığı 8. Şura çalışmalarına paralel olarak, 10 Ağus-

tos 1970 tarihinde Orta Dereceli Okullarda rehberlik servislerinin kuruluş ve çalışmalarıyla ilgili bir genelge yayınlanmıştır (MEB, Tebliğler Dergisi, 1970).

Bakanlık, rehberlik çalışmalarının bazı okullarda örgütlenip başlatılmasına karar vermiş ve bu maksatla, rehberlik programının resmen başlatılacağı okullardan aday danışman olarak seçilen öğretmenlere rehberlik ve ilgili konularda yoğun yaz kursları düzenlenmiştir. Son üç yıldır devam eden bu yoğun yaz kursları (Yıldız Sağırlar Okulunda, Üsküdar Kız Lisesinde ve Bakanlık Kadıköy Kolejinde), bir yandan okullar için rehber öğretmen yetiştirmeye çalışırken bir yandan da okul yöneticilerini rehberlik ve danışma konusunda aydınlatma ve bilinçlendirmeyi hedef almıştır.

Bakanlık ilk olarak 1970-71 yılında 23 okulda rehberlik programını resmen başlatmıştır (Güngör, 1970). Ve her yıl bunlara yenilerini ekliyerek bugün halen 72 okulda bu çalışmaları kollamak ve izlemektedir.

Bu okullardaki rehberlik ve danışma faaliyetlerine yardımcı olabilmek, çalışmaları değerlendirip gelişmelerini sağlamak ve gerekli rehberlik araçlarını geliştirmek üzere Bakanlığın Plânlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesinde kurulmuş olan Psikolojik Danışma Bürosu, olumlu gayretler göstermektedir. Rehberlik programını resmen yürüten 72 okulu ziyaret etmekte, onların müşküllelerinde danışmanlık etmekte, her yıl onlardan raporlar alarak çalışmaları değerlendirmektedir. Bu çalışmalara paralel olarak, üniversitelerde ve öğretmen okulu programlarında rehberlik dersleri yer almıştır. Orta öğretime öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitülerinin programlarında rehberlik konusunda dersler 1954 yıllarından beri mevcuttur. Son yıllarda öğretmen okullarının müfredatına da rehberlik ve ruh sağlığı dersi konmuştur. Bu yıl rehberlik dersi, bağımsız bir ders halinde seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Danışma Psikolojisi ve ilgili dersler 1961 yılından beri verilmektedir. Son birkaç yıldır, Hacettepe, Ankara, ve İstanbul Üniversitelerinde de rehberlik ve danışma konusunda dersler verilmektedir. Bu üniversitelerin bazıları, Rehberlik ve Danışma alanında Master ve Doktora derecesi vermeye başlamıştır. Yani Bakanlıkça 8. Şura kararı ile atılan adımlar, kü-

gük ölçülerde de olsa, üniversitelerin bazılarında yankılarını bulmaya başlamıştır. Bu alandaki uzmanlarımızı kendimiz yetiştirmeye başlamış bulunuyoruz. Tabiatıyla üniversitelerin bazılarında görülen bu gayretler, ihtiyacı karşılamaktan henüz uzaktır.

Rehberlik programı uygulayan okullardan bazılarında danışman olarak atanmış birkaç eleman birden görebilmekteyiz. Yani Bakanlık rehberlik hizmetleri için kadro ayırmaktadır. Bu hal, bu gün için iyi bir gelişmedir. Bu okullarda halen ferdi danışmandan ziyade, kol faaliyetleri, grup saatleri (sınıf öğretmenliği), oryantasyon, problem ve ihtiyaçların taranması gibi çalışmalara ağırlık verilmiştir. Bu okulların bazılarında gerçekten verimli bir çalışma akımı kurulmuştur. Bazıları ise henüz ne yapacağını bilememektedir. Yani bir çok sorunlar mevcuttur. Şimdi bu sorunlara bir göz atabiliriz.

SORUNLAR

Rehberlik programı uygulayan okullardan bazıları ile olan temaslarımızdan, ilgililerle yaptığımız görüşmelerden, bu alanda yapılan yayınlardan çıkartabildiğimize göre, rehberlik çalışmalarının bir çok sorunları da mevcuttur. Bu sorunların en önemlilerini şöylece sıralamak mümkündür:

1) Personel sorunu, şimdiki rehberlik çalışmalarının bir numaralı sorunu olarak görünmektedir. Rehberlik ve danışma hizmetleri için okullara atanan personel, görevle ilgili ihtisas eğitimi bakımından yeterli görünmemektedir. Bu sebeble bu elemanlar, ne yapacaklarını bilememektedirler. Önemli teknik konularda yanlış kararlar ve plânlara saplandıkları olmaktadır. Bu sebeble daha tecrübeli ve anlayışlı öğretmen grupları arasında kabul görmemekte, ve hatta reaksiyon yaratmaktadırlar. Özellikle bir fakültenin uzman yardımcısı olarak atanan elemanları, ziyaret ettiğimiz ve temas kurduğumuz bütün okullarda, olumsuz bir hava yaratmışlardır. Bu durum, sanıyorum, atanan elemanların, meslek dallarında gerekli bilgi ve becerilerle mücehhez olmamalarından ileri gelmektedir.

Şimdiki rehberlik personeli, iyi yetişmiş Danışmanların yöne-

timi altında gelişme ve tecrübe kazanmaya muhtaç görünmektedirler.

Keza, rehberlik hizmetleri için atanan personel, sayı bakımından da yeterli değildir. Bir çok kalabalık okullarda rehberlik hizmetlerine ayrılan personelin sayısı, göreve yetişmelerine imkân veremeyecek kadar azdır.

2) Millî Eğitim Bakanlığında rehberlik çalışmalarının gözetim ve koordinasyonu işlerini gerçekleştirecek kuvvetli bir örgüte ihtiyaç vardır.

Okullarda danışman olarak atanmış tecrübesiz gençlerin girecekleri rehberlik gibi kompleks ve önemli işlerde kendilerine yol gösterilmesine ihtiyaçları vardır. Bu yardım için baş vurabilecekleri yeterli bir kaynaktan yoksundurlar. Bu bakımdan, Bakanlık bünyesinde, yüksek seviyede uzmanlaşmış elemanlardan oluşan kuvvetli ve yetkili bir örgüte ihtiyaç vardır.

3) Rehberlik uygulaması başlıyan okullarda imkân darlıkları vardır. Ziyaret ettiğimiz okulların hemen hepsinde, rehberlik hizmetleri için ayrılan oda, okulun en sevimsiz yerindedir, ve sonradan oda haline sokulmuş bir bölmedir. Psikolojik danışma odası yoktur. Gerekli malzeme, dolap, ve mefruşattan yoksundurlar. Araştırma ve diğer rehberlik çalışmaları için kırtasiye temininde dahi sıkıntıya düşmektedirler.

4) Rehberlik personelinin bir çoğu, okulun öğretim işinde rol almadığı için, büyük öğrenci kitlesi ile irtibat kuramamaktadır. Bu sebeple rehberlik hizmetleri, öğrenci tarafından gereği kadar anlaşılmış ve kabul görmüş değildir.

5) Bakanlığın yayınladığı genelgelere rağmen, okullardaki rehberlik elemanlarının görev belirsizliği özellikle bazı okullarda önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bazı okullarda danışmanlar, idarî görevlerle yüklüdürler. Rehberlik işlerine yeter vakit bulamamaktadırlar.

6) Okul programında rehberlik ve danışma çalışmaları için yer yoktur. Öğretmenlerin ders yükü, rehberlik çalışmalarını engelliyen ağırlıktadır. Elemanların ders yükü ayarlansa bile, okul

haftalık ders programlarında grup faaliyetlerinin yürütülebileceği zaman yoktur. Bütün saatler derslerle doludur. Bazı okullar bunu kendi imkânlarına göre ayarlamaya çalışmaktadırlar.

7) Bazı okul yönetici ve öğretmenleri ile rehberlik elemanları arasında yeter işbirliği sağlanamamaktadır. Bunda, kişiler arası ilişkilerdeki taktik hatasının rolü olabileceği gibi, yönetici ve öğretmenlerin, rehberlik felsefe ve anlayışına yeteri derecede sahip olmamaları da önemli bir faktör olabilir.

8) Sınav, ve disiplin yönetmelikleri gibi mevzuat ile rehberlik çalışmaları arasında bazı çelişkiler vardır. Bu husus, Bakanlığın Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bürosu raporunda da (PAK : Rehberlik ve Psikolojik Danışma, 1972) iyi bir şekilde belirtilmiştir.

9) Rehberlik personeli yetiştirme hususunda üniversitelerimiz yeteri kadar çabuk hareket edip, ülkedeki bu çalışmalara yardımcı olamamaktadır. Üniversitelerimiz, lisans üstü seviyede eleman yetiştirme yoluna gitmedikçe, okullardaki bu rehberlik çalışmalarının amatörlik seviyesini aşabilmesi şüphelidir.

TAVSİYELER

Ülkemizde son yıllarda memnuniyet verici bir gelişme gösteren rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının daha etkili ve verimli olabilmesi için üniversitelerimize, M. E. Bakanlığına ve okullara düşen işler vardır :

A. Üniversiteler ve Yüksek Okullara Düşen İşler

Üniversiteler ve yüksek okullar, rehberlik ve psikolojik danışma alanlarında lisans üstü seviyede uzman eleman yetiştirme hususunda daha aktif gayretler sarfetmelidir.

Bunun için de kendi bünyelerinde bu alanların uzman öğretim üyelerini süratle sağlamalıdır.

Okulların rehberlik çalışmalarında onlarla ilgilenerken onlara fikir ve hizmet yardımında bulunmalıdır. Yani onlara bir kaynaklık yapabilmelidir.

Keza üniversite öğrencilerinin sorunları ile ilgilenmek üzere kendi bünyelerinde birer Psikolojik Danışma Merkezi kurmalıdır. Bu merkezler hem bu alanda yetişecek elemanlara laboratuvar görevi görecek, hem bilimsel araştırmalara imkân verecek, hem de üniversite öğrencisine psikolojik yardımda bulunulacaktır. Ayrıca, okullarda çalışmakta olan danışmanların baş vurabilecekleri bir tatbikat ve danışma yeri olacaktır.

B. Bakanlığa Düşen İşler

Bakanlık, uzman eleman yetiştirme işinde daha etkili adımlar atabilir. Rehberlik ve danışma çalışmalarının gerektirdiği yüksek seviyede ihtisas elemanlarını yurt içinde ve yurt dışında yetiştirmek için yoğun bir proje uygulamalıdır. Bu alanda ihtisas yapacaklara geniş burs imkânı sağlayarak, uzmanlık seviyesinde yetişenlerin sayısını süratle arttırmalıdır.

Kendi bünyesinde mevcut rehberlik elemanlarını, ihtisas alanlarına seferber etmelidir.

Yoğun yaz kursları, mahallî seminerler, ve üniversite konferansları gibi yollarla, rehberlik konusunda görev-içi yetiştirmeyi hızlandırmalıdır. Bu çalışmalar, belli hedefler ve programlara göre yapılmalıdır. Kurslara katılacaklara belli bir ihtisaslaşma programı uygulanmalıdır. Yani, kurslar, aynı şahısları, kademe kademe derinleştirmelidir. Şimdiki uygulama, daha ziyade, her yıl ayrı şahıslara yapılan kurslar şeklinde olmuştur. Bu hal, rehberlik anlayışını yaymak bakımından iyi olmakla beraber, iş başındaki danışmanların derinlemesine bilgi ve beceri kazanmalarına imkân vermemektedir.

Bakanlık, okullara danışman atama işinde daha titiz davranmalıdır. Kanaatimce, Bakanlık, 8. Şura kararlarını, yeterince eleman hazırlığı yapmadan uygulamaya koymuştur. Okullarda rehberlik ve psikolojik hizmetler fonksiyonu için atlayacağı kimselerin sadece diploma seviyesine bakmakla yetinmemelidir. Adayların aldıkları dersler ve bu derslerin kaliteleri, iyi bir süzgeçten geçirilerek atamalar yapılmalıdır. Aksi halde, yetişmemiş elemanlarla girişilecek rehberlik çalışmaları, okullarda rehberlik gayretleri için

bir daha tamiri mümkün olmayacak kadar zararlı olabilir. Atanacak genç elemanların, tatbikat görmelerini sağlayacak merkezler hazırlanmalıdır. Bunlar, programı iyi işletmekte olan okullar olabilir.

Bakanlık, bir «rehberlik ve psikolojik hizmetler elemanı sertifikasyonu» hazırlamalı ve bunu üniversite ve yüksek okullara bildirmelidir ki bu suretle, bu kurumlar da ona göre eleman yetiştirmek için gerekli ayarlamaları yapsınlar.

Bakanlığa düşen diğer önemli bir iş, okullara istişari yardımlarda bulunabilecek yüksek seviyede uzmanlardan oluşan kuvvetli bir ekip ve örgüt kurmalıdır. Çalışmaların değerlendirilmesi ve olumlu bir şekilde yönlendirilmesi için bu şarttır.

Keza Bakanlık, mevzuattaki engelleyici pürüzleri düzeltme yollarını aramalıdır. Okullara atanan danışmanlara mutlaka bir sınıfa girerek ders okutmalarına imkân vermelidir. Ders saati sayısı 3-6 arasında olabilir.

Okulların müfredat programında rehberlik faaliyetleri için 4 saatlik normal bir zaman ayrılmasını sağlayacak gerekli yönetmelik değişikliklerini yapmalıdır. Öğretmenlerin yürüttükleri rehberlik faaliyetine ait saatler, onların mecburî ders yükleri arasında sayılmalı ve gereğinde yan ödemelere girmelidir. Baş danışmanlara müdür yardımcılığı statüsü tanınıp, onlara ücret farkı düşünmelidir.

Rehberlik programı uygulanması için seçtiği okulların bütün yönetici ve öğretmenlerini, programın başlamasından önce bir rehberlik kursundan geçirmelidir. Keza, rehberlik programı uygulanan okullarda öğretim üyesi ve veliler için formal konferanslar teşvik edecek ve destekliyecek tamim ve tavsiyelerde bulunmalıdır.

Okullarda sınıf-öğretmenliği ve kol faaliyetlerini daha etkili bir hale getirecek tedbirlere başvurmalıdır.

Okullardaki rehberlik çalışmalarını ve kurslarını, yayınlar, tamimler ve tavsiyelerle desteklemeli ve teşvik etmelidir. Çeşitli okullardaki rehberlik faaliyetlerini ve başarılı çalışmalarını duyuracak bir haber bülteni yayınlamalıdır.

Öğretmen yetiştiren okullardaki rehberlik derslerinde kullanılacak not ve kitapların bilimsel kalitesini kontrol altında bulundurmaktadır.

C. Rehberlik Programı Uygulayan Okullara Düşen İşler

Bu alanda okul müdürüne ve öğretim üyelerine müştereken ve önemli işler düşmektedir.

Okul müdürü, rehberlik çalışmaları için okulda psikolojik danışma ve ofis odaları ve bunların mefruşat, araç ve gereçlerini iyi bir şekilde sağlamalıdır.

Okulda rehberlik ve danışma konusunda konferanslar organize ettirmeli ve bunların devamını sağlamalıdır.

Öğretmen olmayan danışmanlara okutabilecekleri alanlarda bir sınıfın dersini verme imkânı bırakılmalıdır. Böylelikle onların normal eğitim düzeni içinde öğrenciler ve öğretmenlerle olan irtibatını sağlamalıdır.

Kol faaliyetleri, sınıf-öğretmenliği, oryantasyon, bilgi toplama (toplu dosya geliştirme), öğrenci ihtiyaç ve problemlerini tesbit faaliyetlerine öncelik ve ağırlık verdirterek rehberlik faaliyetleri için gerekli zeminin hazırlanmasını sağlamalıdır.

Yeni atanan tecrübesiz genç danışmanların okul ortamı içinde öğrencilerle, diğer öğretmenlerle, yöneticilerle ve velilerle olan insan ilişkilerinde daha etkili olabilme yolları üzerinde onlara yardımcı olabilmelidir. Genç danışmanların, okuldaki bütün faaliyetlerinden okul müdürünün sorumlu olduğu gerçeğini anlamalarına yardımcı olmalıdır. Okullardaki rehberlik ve danışma çalışmalarını öğrencilere ve velilere tanıtabilecek gayretler arttırılmalıdır. Okula atanan genç elemanların tatbikat görmeleri yollarını araştırmalıdır.

Yukarıda sıralanmış olan sorun ve tavsiyeler, kanaatimce en önemli olanlardır. Bunlara bir çok ayrıntılar eklememiz mümkündür. Bunlar, ayrıntılı plânlamalarda ortaya konmalıdır.

REFERANSLAR

- Beals, L. (Çeviren: L. Üçüncü) *Rehberliğin Lüzumu Hakkında Rapor*, Ankara: M. E. Bakanlığı, 1955.
- Güngör, F. *1970-71 Öğretim Yılında Orta Dereceli Okullarda Açılmış Bulunan Rehberlik Servisleri*, Ankara: M. E. Bakanlığı, PAK, tarihsiz.
- Mathiasen, O. F. (Çeviren: H. Tan) *Rehberliğin Manası*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1955.
- Mathiasen, O. F. (Çeviren: H. Tan) *Rehberlik Programında Gözetilecek Hususlar*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1955.
- Millî Eğitim Bakanlığı, *Orta Öğretim Komitesi Raporu*, VII. Millî Eğitim Şurası Dokümanları, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1961.
- Millî Eğitim Bakanlığı: Okul-Aile Birliği Yönetmeliği, *Millî Eğitim Bakanlığın Tebliğler Dergisi*, 12 Temmuz 1965, XXVIII, no. 1363, s. 243-245.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği, *Millî Eğitim Bakanlığın Tebliğler Dergisi*, No. 1488, 12 Şubat, 1968.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu, *Orta Öğretim Sistemimizin Kuruluşu İle Yüksek Öğretime Geçişin Yeniden düzenlenmesi Konusunda VII. Millî Eğitim Şurasının İncelenmesine Sunulan Esaslar*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 15 Temmuz, 1970.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Servislerinin Kuruluşu ve Görevleri İle İlgili Bazı Esaslar, *Tebliğler Dergisi*, No. 1619, 10 Ağustos, 1970.
- Millî Eğitim Bakanlığı, VIII. Millî Eğitim Şurası, 28 Eylül - 4 Ekim 1970, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1971.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Pak, *Orta Dereceli Okullardaki Rehberlik*

Çalışmaları: Değerlendirme Raporu, 1971-172 Öğretim Yılı, Ağustos, 1972.

Rufi, J. J., *Türkiye'de Orta Öğretim: Müşahadeler, Problemler ve Tavsiyeler*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1953.

Şerbetçioğlu, F., *Okullarda Eğitsel Rehberlik*, İstanbul: Ders Kitapları Türk L.Ş., 1954.

Tan, H., *Okullarda Rehberlik*, Ankara: ATO Yayınları, No. 1, 1954.

Tompkins, E., *Türkiye Cumhuriyeti Orta Dereceli Okullarda Organizasyon, İdare ve Teftiş*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 1956.